

Зэтыгъо къэралыгъо ушэтынхэр шапхъэхэм адиштэу республикэм щатыгъэх

Къольхъэ тын-Іыхынным пешүеклөгъэнүүм фэгъэзэгээ республике комиссием зэхэсигыоу илагъэм тхамэтагьор щызэрихъагь Адыгэ Республикэм и Лышихъэ ипшъерильхэр піэльэ гъэнэфагъэкээ зыгъэцкээрэ Къумпыл Мурат.

Зэхэсигыом хэлэжьагъэх АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхаматэу Владимир Нарожнэр, Адыгейим и Премьер-министр ипшъерильхэр зыгъэцкээрэ Наталья Широковар, хэбзэухумэкю кулыкъухэм, ведомствэхэм ялтыклохэр, нэмийкхэри.

Апэрэ юфыгъоу зэхэсигыом кыншалыгъэр зэтыгъо къэралыгъо ушэтынхэм язэхэцэн ыкін апшъэрэ еджаплэхэм ныбжыккэхэр ачлэханхэмкэ шапхъэхэм адиштэу кулыкъушлэхэр ялофшлэн зэхашэнэр, къольхъэ тын-Іыхынным пешүеклөгъэнүүмкэ шлэхэрээ шээрьиль шхъялхэхэр гъэнэфагъэнхэр ары. Миш епхыгъеу къэгүштээгээ АР-м гъесэнгъэрэм шэныгъэмрээ иминистрэу Клэрэшэ Андзаур кыншалыгъоу ачлэханхэмкэ, 2017-рэ ильэсүм зэтыгъо къэралыгъо ушэтынхэр жноныгъуакэм и 26-м кыншегжээжьагаа бэдээгүйм и 1-м нэс атыштых. Ахэр

пунктишымэ ащэклох. Аудиториехэр зэкээ онлайн шыккэм тетэв зэтэгээпсихъагъэх. Джащ фэдэу чэхъаплэхэр, кэлээджа-клохэр зэрыклохтэх коридорхэри «оф-лайн» зыфиорэ видео шыккэм тетых. Зэхүүгъе лахъзэхэль обществэв «Ростелеком» зыфиорэр яяусуу видеолыгълэни системэ агъэкэжы, ушэтынхэр зыщатыхэр аудиториехэр онлайн шыккэм фытегээпсихъагъэх. Миш ишүаагъэкэ «Смотр-ри-ЕГЭ» зыфиорэ порталын ихъэхэрэм ушэтыныр зэрэкорэ шыккэр нэрынгъе афхуулт. Ахэм анамыккэу, телефонхэм юф язымыгъашлэрэ пкыягъохэр еджаплэхэм ачлажеуцох. Миш фэдэ шыккэхэм шлэгэ гъэнэфагъе кыншалыгъоу къеушыхьаты зэтыгъо къэралыгъо ушэтынхэм зэфхэхысыжьагаа афхуулгэхэм. Ушэтынхэм кынчагъыгъеу е митэрэзэу зекуягъеу зи республикэм щагъенэфагъеу зи республикэм щагъенэфагъеу.

Зэтыгъо къэралыгъо ушэтынхэр щынэгъончьеу атынным, къольхъэ тын-Іыхынным ылъеныхыккэхэр хэбзэгээцүгъэр укуягъе мыхъуным епхыгъеу юфу ашлагъэхэм джащ фэдэу министрээр къатагуущыагь. Аш кыншалыгъоу ачлэхэмкэ, анахъэу анаэ зытырагъяэтыхэрээм ащыш кэлээджа-клохэм ыкын янэ-ятзэхэм зэтыгъо къэралыгъо ушэтынхэм шапхъеу пыльхэр къафалотэнхэр, психологическэ аш фагъэхъазырынхэр.

Адыгэ къэралыгъо университетын иректорэу Хүнэгэ Рэшцэдэрэ Миекъопэ къэралыгъо технологическэ университетын научнэ юфшлэнүүмкэ ипроректорэу Татьяна Овсянниковамээ кыншалыгъоу ачлэхэмкэ, зэтыгъо къэралыгъо ушэтынхэр ыкын зэнхэхэм зыщи-иэхэм щеяжьагаа шлэнгъе куу зылэхэль ныбжыккэхэр апшъэрэ еджаплэхэм ачлэханхэмкэ нахь псынкэ хуугъе.

Ахэм къахыгъе баллхэмкэ ВУЗ-хэм аштэх.

Тызэсгээ шыккэм тетэу аштээрэ еджаплэхэм зэрачлахъэхэрэдэдэдээ джащ фэдэу игъэктэгъеу унаэ зытебгъэтэн фээльзэнхыкхэм ащыш. Мишкэ юфшлэнээ ашлэрэм университетын ящахъэр къатагуущыагъэх. Адыгэ къэралыгъо университетын ыкын Миекъопэ къэралыгъо технологическэ университетын ушэтынхэр зэрэштыхэрээм нахь итээлтэгъеу альягълэнхэр Къумпыл Мурат къариуагь.

— Къольхъэ тын-Іыхынным түпешүеклонир пшъэриль шхъялхээм ащыш, къэралыгъомын ар

фэорыш. Мы лъэныкъомкэ анахъэу тинаэ зытэтын фаэр гъэсэнгъэм исистем ары. Рес-

публикэм иотраслэ зэфшхъафхэм юф ашызышлэшт специалистхэм ягъэхъазырынкэ аштээрэ еджаплэхэм пшъэдээхыкхышо зэрхьырэд зытагъэгъупш хууцтэп. Непэ анахъэу тинаэ зытэтыр гъэсэнгъэм нахь зыкъягъээтигъэнхэр ары. Мы лъэныкъом къольхъэ тын-Іыхын нэшанэ зиэ зекуякэ къыхафэ хууцтэп, — къылиагь Къумпыл Мурат.

Къэралыгъо ыкын муниципальна кулыкъушлэхэм коррупцием пешүеклонир хэбзэгээцүгъэр зэрэгэцкээрэдэдээ къэзэрэуго-иэхэр тегущыагъэх ыкын аш епхыгъе унашьо ашыгь.

ГҮНЭЖХҮҮКЬ
Сэтэнай.

Сабыйхэр агъэчэфыгъэх

Сэквятныгъэ зиэ кэлэцыккүхэм афызэхашэгъэ фестивалэу «Веснушки земли» зыфиорэр Миекъуапэ щыкъуагь. Ильэсийн хуугъе мыш фэдэ юфхъабээтишьолыр зыщырагъэлкырэр.

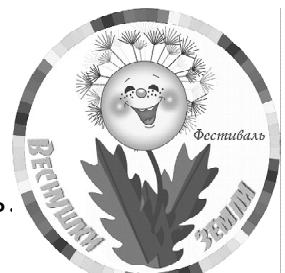
Общественна движение «Народнэ фронт» ишьольыр къутамэу Адыгейим щылэр фестивалын кэлэцакло фэхүгь. Юфхъабээм нэбгырэ 300-м ехүү къэлэцакло. Зэхэшаклохэм кыншалыгъо-рэмкэ, фестивалын пшъэрильэу илэр сэквятныгъэ зиэ кэлэцыккүхэр зэрыс унагъохэм агу амыгъэлдэйнэм, уз зэфшхъафхэр зиэхэмрэ сабый псаухэмрэ яцыгъуагьом кыншегжьагаа зэгъусэхэу, зэгүрүохээ зытэджехынхэм фагъэсэнхэр ары.

— Сэквятныгъэ зиэхэм тэрэзэу ямыгълынхэм деджаштэрэп, — къынчагь ОНФ-м илтыкло Арина Ефимовам. — Зипсауныгъэ зыпкыйт сабыйхэр зытэт сатырэм ахэр тетхэу щынэнгъэм

щыгушуккүхээ зытэджехынхэм, тиофхъабэхэм чанэу ахэлжээнхэу тифай.

Юфхъабээм къеклоплэгъэ сабыйхэм алаа пшысэм къыхэхыгъэ геройхэм къэгъэлэгъонхэр къашыгъэх, волонтерхэм джэгүкэ зэфшхъафхэр афызэхашагъэх. Къэгъэлэгъонхэр зыщыкло пчэгум пэмчычжээ творческэ плошадкэхэр къыззуахыгъэх. Сурэт зышын, зэнэкъохуухэм ахэлжээн мурад зиэхэр «Давай дружить» зыфиорэ юфхъабээм кыншалыгъэблэгъагъэх. Ильэсийн 6-м кыншегжьагаа 12-м нэс зынбжхэм ясурэтшыгъэхэр аш къырахылгагъэх.

(Тикорр.).

АДЫГЕИМ ЩЫХЪУРЭ-ЩЫШІЭРЭР

Апэрэ кіэуххэм уагъэрэз

Зэтгьюу атырэ ушетынхэм ятыгъо шхъаэмы мазэм и 19-м аухыгъ. Зэрэфэбгъэгъун ушхъагы зиэу ушетынхэм къемыкло-лагъэхэм джы мэкъуогъум и 20-м къище-гэжъагьгу бэдзэогъум и 1-м нэс экз-менхэр атыщых.

Тыгъо шхъаэмы иапэрэ ушетынхэм якіэуххэр джы къе-нэфагъэх. Географиер, информатикэр, хисапыр базовэ ыкы профильнэ зытгъэхэм баллэу къахыгъэхэр ашлэх.

Министерствэм къизэрэща-иуагъэмкэ, мыгъэрэ кіэуххэр тъэреклохэрэм анахы нахь дэгүх. Мы ильэсым икіэуххэр блэкыгъе ильэсхэм зэратекы-хэрэ зэхэнклохэм къахагъэ-шыгъэх. Ахэм ашыщых ныбжыкіхэр экзаменеу къахы-штым нахь егушигъэх, анахь балл макіу къепхын фаем нахьыбэ къахы зэрэхугъэр, балл 80-м къище-жъагьзу 100-м нэс изыгъе-

къухэрэр нахьыбэ зэрэхугъэх.

Ильэсич хуугъэу базовэ хисапыкі гурлы баллыр нахьыбэ хуузэ макло. Мы ильэсым еджаплэм къычэкъихэрэм я процент 87,2-м оценкхэу «4» ыкы «5» къахыгъ. 2016-рэ ильэсым ар процент 79-рэ хуущтыгъ.

Биологиекі ыкы инджылы-зыбзэмкі ушетынхэр а зы мафэм зэхашагъэх. Биологи-ер нэбгыре 318-мэ а мафэм атыгъ. Анахь балл макіу къахымэ хуущтыр зыфэдизигъэр 36-рэ. Зэкъэмки экзамен ыхыпли 4-мэ республикэм юф щашагь. Зэхэнклохэм къизэрэ-жъагьзу 100-м нэс изыгъе-

зэрэхуухагъэм тетэу кла-гъэх. Биологиемрэ іэкыб къэ-ралыгъуабзэмрэ якіэуххэр мы мазэм и 26-м къенэфэштых.

Мыгъэ ятлонэрэу адыгабзэм-кіе ушетынхэр зэхашагъ, я 9-рэ классыр къэзүххэрэм а предметыкі мэкъуогъум и 14-м экзамен атыгъ. Ар еж-хэр фауу къыхахырэ предмет-хэм ашыщ ыкы аш икіэуххэм ялтытыгъэл кіэлэджа-жком ат-тестатыр къизэрэратыщтыр.

Кіэлэджа-жком балл 15-м нахь макіе къыхы хуущтэп, анахьыбэу къыхын ыльэкы-штыр балл 39-рэ.

Мыгъэ адыгабзэр ытынэу нэбгыри 183-мэ къыхахыгъ. Гъэрекло зытгъэхэм япчагъэ нахь макіагь.

СИХЬУ Гошнагъу.

туризмэр

Бюджет ахъщэр игъом агъэфедэ

«Урысые Федерацием хэгъэгу клоц ыкы іэкыб туризмэмкі хэхъоныгъэхэр егъэшыгъэнхэр» зыфиорэ федеральнэ программэм игъэцэкін хэлэжъэрэ шъольырхэм зэкіми апэу Адыгейм туристикэ-рекреационнэ зыгъэпсэфыпшэхэм ягъэпсын пae 2017-рэ ильэсым ыгъэцэкін фэгъэз юфтхъабзэхэр зэшүихыгъэх.

Республикэм зыгъэпсэфыпшэхэм яинфраструктуре тъэпсигъэнэм пэуагъеханэу сомэ миллион 299-рэ федеральнэ гупчэм къифитупшигъагь. Ахъщэр транспортнэ инфраструктурэм игъэпсынрэ псыр ыкы фабэр туристикэ кластерэу «Лэгъо-Накъэ икъелапчъэхэр» зыфиорэм нэгъэ-сигъэнэмрэ атырагъэкодагь.

Зыгъэпсэфыпшэхэм ишын къи-заухыкі, аш зыщагъэпсэфы-нэу къэкошт туристхэм яп-чагъэ хэпшыкі къихэхьошт. Кластерыр зыдэшыгъэштыр Адыгэ Республиком и Къыблэ лъэныкъокі гъэзгъэ къушхъэхэр ыкы къушхъэхэр арь. Мы чыпшэхэм туризмэ лъэпкэ зэфэшхъафхэр ашы-зэхэнхэнх ыкы ахэм зыщагъэушигъун пльэкыщт. Ахэм этнографическэ, къушхъэхъе-чъех, іэзгъу, культурнэ, нэмыйк туризмэхэри аххэхъ.

«Лэгъо-Накъэ икъелапчъэхэр»

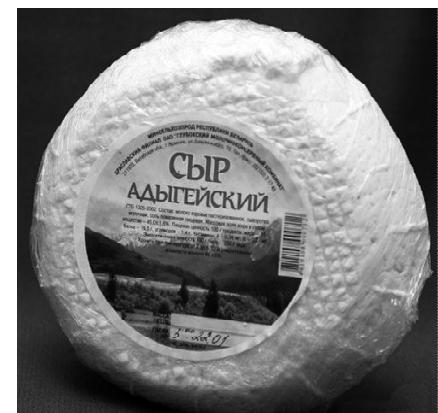
зыфиорэ инвестиционнэ кла-стерьм ишын 2014-рэ ильэсым рагъэжъагь, 2018-рэм ыкэхэм анэс къаухынэу щыт. Инфраструктурэм фэшхъафэу туристикэ ыкы экскурсионнэ объект пчагъэ агъэпсы.

Аужырэ лъэхъаным республика-м илашхэмрэ федеральнэ къулыкъухэрэ зэгурьоныгъэу къиэздагьотырэм укынкыры-кыимэ, зыгъэпсэфыпшэхэм зэхэт иныр уахьтэу агъэнфагъэм тэ-фэу къаухынэу гүгнэлэг къеты.

ШЬАУКЬО Аслынга-ш.

Къоешхэм Урысыем мэкъу-мэшымкэ и Министерствэ зыфагъэзагъ

Адыгэ къуаер Адыгее закъом къыщагъэхъазырынэу фитынгъэ зэраратыгъэр хабзэм димыштэу къоешхэм альята-гъэр. Ахэм щэр къыдэзгъэхъээрэм я Союз (Союзмолоко) тхыль фагъэхыгъ. Адыгейм нэмыйк адыгэ къыщыдагъэкын зэрэфимытхэм ахэр лъэшэу егъэгумэкхы. Хабзэр ашкіе аукъуа-гъэр, Адыгейм мэкъу-мэшымкэ и Министерствэ къатеункіээ, аш фэдэ фитынгъэр къыдахыгъеу ахэм альята-гъэр.

Аш фэдэу юфхэр тапэк-лъыкотштмэ, продукцием идэ-гъу-гъэр къызэрэхъыщтыр, уас-хэм зэрэхъоштыр, шъольырхэм къуаер къызэрэхъыгъэкырэ компаниюхэм ялофшілпэ чы-пэхэр нахь макіе зэрэхъу-штыр ахэм хагъеунэфыкын. Къоешхэм къызэралуагъэмкэ, Адыгейр хэмийтэу, нэмыйк шъольырхэм юф ашызышэрэ спе-циалист мини 3-м ехъур адыгэ къуае-м икъыдэгъэкын фэгъэ-загъ.

ЗАО-у «Умалат», «Карачев-мопромыр», Можайскэ щэ заводыр, В.С. Агамиирян иунэе предприятие, Урицкэ щэ заводыр, «Саянмолоко» зыфиорэ заводыр, щэ комплексу «Исеть-молоко», «Сыр Стародубский», ООО-у «Чернянскэ щэ комбинатыр», АО-у «Рус-ское молоко», «ОАО-у «Тхууш-къошт» заводэу «Порховский», ОАО-у «Орбита» зыфиорхэрэ а тхыгъэм къэхэхъыгъэх. РБК-м къызэритыгъэмкэ, щэр къыдэзгъэхъээрэм я Союз къоешхэм ятхыгъэ Урысыем мэ-къу-мэшымкэ и Министерствэ иэклигъэхъагь.

Юга.ру къызэритыгъэмкэ, товар тамыгъэу «Адыгэ къуай»

зыфиорэр Роспатентым игоу зильэгъу-гъэр жъоныгъуак-ары. Аш ыпеклэ хыкумым Адыгейм предприятие закъохэр ары аш фэдэ товар тамыгъэр гъэфедэгъэнэм ифитынгъэ зэритыгъагъэр. Урысыем ишъольтыр зэфэшхъафхэу къуа-р къыдэзгъэхъээрэр а уна-шъомкэ тхъаусыхэхъагъэх, ау ахэм ялоф къыкыгъагъэл. Адыгэ къуае къыдагъэкын фимитхэу ахэм арапогъагь.

Адыгейм ит заводи 5 — Джэдэ, Красногвардейскэ, Тамбовскэ, Шэуджэн, Адыгэ щэ заводхэр ары адыгэ къуаер къыдэзгъэхъэкын фитхэр. Щэр къыдэзгъэхъээрэм ыкы переработка зышихэрэм я Асо-циация Адыгейм щызэхашэнэу рахху-хье.

Адыгэ щэ комбинатым иди-ректорыгъэу Хэшх Мэдин ары адыгэ къуаер заводым къыщы-дэгъэхъыгъэнэм къэшакло фэхъу-гъяа-гъэр. Апэу ар 1968-рэ ильэс-ым Шэуджэн щэ заводым къыщыдагъэхъагъ. 2012-рэ ильэсым къыщегъэхъагъэу ильэс къес Адыгейм къое тонн мини 10 фэдэ зышихэрэм я 2016-рэ ильэсым адыгэ къое тонн мин 11,5-рэ къыдагъэхъагъ.

Юга.ру къызэритыгъэмкэ, товар тамыгъэу «Адыгэ къуай»

Сомэ миллион 20 чыфэу тель

— Мыекъуапэ щыпсэурэ горэм сомэ миллион 20 ху-рэ хэбзэлахыр бюджетым ригъэхъагъэп, хакъулахьэу ытын фаемкэ зэфэхъысэхъял къулыкъум іэклигъэхъагъ, — къеты АР-м хэгъэгү клоц юфхэмкэ и Министерствэ.

Ведомствэм къызэритырэмкэ, зэгцаафэхъэрэй гъомылэпхъэ продукциер зэдаклоу луу-гъэхъыгъэнэм пылтыштыгъэ ыкы щылэ мазэм къыщегъэхъагъэу 2016-рэ ильэсым итгэгъэгъээ нэс хакъулахьэу ытын фаемкэ зэфэхъысэхъял къулыкъум іэклигъэхъэштгъэ.

Хэбзэлахыр игъом зэrimытгъээм ыкы гъэпцэгъэ юф зэрээрихъагъэм фэшлажъэ зиэм ылъэныкъокэ уголов-на юф къызэуахыгъ.

«Статьям къызэригъэнафаэрэмкэ, анахь пшъадэкыжь инэу мышлэхъял ильэс 6-м нэс хакъулахьэу ытын фаемкэ зэфэхъысэхъял мышлэхъял къулыкъум іэклигъэхъэштгъэ.

Хэти ашыгъупшагъэп, сыйди ашыгъупшагъэп

**Ильэс 76-кІэ узекІэбэжьмэ, непэ фэдэ мафэм
Хэгъегу ззошхуу цыфхэм тхъамыкІэгъошхо къафэ-
зыхыгъэр къеъжагь.**

Заор къезыгъэжъэгъэ Германнием ар псынкъеу үыхын ыгу хэлтэй у СССР-м игуунапкъэхэр кын кыышымыхьоу кызээпичи-

Зэожъ шүцэ мэхъаджэр

1941-рэ ильэсүм мэкьюогъум и 22-м ин-фыль кызызкычыгъо, сыхъатыр 4-м, ти-къэралыгъошхощтыгъэу СССР-м иошьогу къабзэ кызызлабзи, нэмьц фашист техакъюхэр тихэгъэгу кытебэнэгъягъэх.

Хэгээгүм хязаж-тхамыкіе та laey кызыфыкъо-
кыгъэм ини цыкыу, жын-
ки зекъуигъяац, тен-
рыгуу, зэрлесембүлүг-
жыгъяац, хэти фэлтээ-
кырэмкіе кыогъянэ зэри-
мыагъэр ары.

АцІэхэр тшІэн ыкІи дгъэлъэпІэн фае

Тихэгъэгу итарихъ ныбжырэу къыхэнагъэх пионер нэбгыри 4-у Советскэ Союзым и Лыхъужыцэ къызыфагъэшошагъэхэр: Новгородскэ хэкумкэ селоу Лукино ѿщиу Леня Голиковыр, Минскэ хэкумкэ селоу Станьковэ дэсигъэу Марат Казей, Украина къалэу Шепетовкэм къышхъувгъэу Валя Котик ыкы Витебскэ хэкумкэ Зина Портновар.

Хэку, къалэ е къуаджэ пэпчъ ялэх ежь ялыхъужь цыкluхэр. Адыгейим ипионерскэ организации итарихъ чыпэ ин ѿириял къэллэджэко-пионерхэу Женя Поповым, Федя Токаревым, Саша Нетесовым, Юра Сазоновым, Коля Токаревым, Надя Гнездиловам, нэмыкIхэми лыхъужныгъэ зекIуакIэу къахэфагъэм ыкы зэрахъягъэм.

Жене кіләеджекіо сенаущәу, пионер чанәу, шығпкъагъэ зыхәльәу, зекіубытәгъэ дәдәу ары икіләеғъаджәхәм ықиғи, игүпсәхәм зәрашәттығъәу, кызызераотәжъытъэр. Мында къопе класси 7 еджаптау.

Шыпкъэр щечалъэк!э пфэщэчыщтэп

Зэошхом хэлэжьэгъэ щтыгъэми, тэ типшъэрыйль
Мэшфэшү Тэуцожь мы- зэрэтльэклэу дгээцаклэ-

шъямыгыуышэнхэм пае мы аужырэ ильес зытум акциеу «Мыкыодыжыщт полкым» мэхъанэшхо ратэу тихэгъэгу щызэхашэ. А тофтьхабзэм лыпыдзагъэ фэдэу хувь э мы мафэхэм Адыгэ кэралыгъо университетым истудентхэм къаугушысыгъэ акциеу «Шэф остыгъэр шхъаныгыуучьашхъэм щыхэгъан» зыфиорэр.

Непэл, Хэгъэгу зэошхор кызын зөжийгээ мафэм, пчэдыхжын сыхынтын 4-м шэф остыгъэхэр студентхэм хагъэнагъэх. Аш тетэу ныбжыкілэхэм агу къагъэкыжыгъэх заом хэклодагъэхэр, зэуаплэм щифэхыгъэхэр, нацист гъериплэм щиллагъэхэр, зикъэбар амышилэу заом щыклодыгъэхэр — ахэм ацлэктэ остыгъэхэр ныбжыкілэхэм хагъэнагъэх.

СИХЪУ Гошнагъу.

Нагэйу Мыекъопэ дубзаводым
6-рэ дэжь щаукыгъ. Ехъ къы-
кызыхъ угъе мэфэ шылыкъэр
нникэр хъадэгъу фэхъужыгъ
тащкэ ильэс 13 зыныбжыгъэ
штыгъ. лыхъужъ цыклоу Женя
Поповым.

Мыекъопэ гурьт еджапэлэ
пэу N 8-м Жене ыцэ
ехы, аш исаугъэт еджепэ
щагу үүпэм үүт, ыцэкэ
мэфэкхэр, лыыхуужь си-
хатхэр, зэнэктокхухэр
зэхащэх, лэуухэр уихэ-
гьэгу бгэльэпэлэн зэрэ-
фаем щифагьасэх. Же-
ния Поповыр зыщеджээ
Мыекъопэ я 8-рэ гурьт
еджаплэр сыйдигүү хэ-
кумки, джы тиреспуб-
ликэкли анах дэгүүхэм
ахадлынта.

лэнэ- ахальтэй.
Іэ зэ- Хэгъэгур, Чыгу гүпсэр,
нэрэм- Ным, нэкум фэбъэдэн-
ро къа- хэм анах лыгъэ ин мэ-
лофыр хувжка?! Адыгейм икэлэ-
еҗье- еджэк ю цыкликбэм пый
у зэ- мэхъаджэр зэкіэфжэхы-
яшлы- гъэнэмкэ афэлъэкширээр
ыхбу- ашлагь, ахэм атсэ атыгъ,
042-рэ Теклоныгэшхор кытфа-
зэм и гъэблэгтьаг. Аціе ренэу
рытыгъ етлоныр, тщымыгтуулшэн-
Геста- хэр, дгээшонхэр джары
з хва- ти пстэуми непэ зыкы-
ни, си- тибинь орчилцир.

и, зы тиپшъэрыльыр.
лыйгу Къэрэмыхъужъ ныбжы
ыхъу- ащ фэдэ зэо тхъамы-
клагьо!

МАМЫРЫҚБО
Нуриет.

Сурэтым итхэр: **Женя Поповыимрэ янэ-ятэхэм**

этку- теклоныгъэм фэбанэхээз
тыгъ. зыпсэ зытыгъэхэм кыни-
рыщи- го тхэ- лые зымыхууцтыр гүшүэ-
есагь. н зэ- хэй «сакыныгъэ кызын-
шь- гъэр къэшүүхүм» зы-
щыгэ- фэллощтхэр ренэу тыгу
ахэль, илыхэ ыкчи ащ тегье-
ом хэ- псыкыгъэу кыткіхуу-
хөхөм зыгъэ- хъэрэ ныбжыкіхэр зы-
ахэль тфэлпүшүхэктээ ары. Ар
дджы- зэкіеми типшэрыль
ыхээз- шхъяаэу къэнэжбы.

Чысъем ижурна-
истхэм я Союз хэт.

Уахътэ тешІэ къэс тэ, Адыгэ автоном хэкум ипартийнэ-хызмэт актив хэтыгъэхэу Бэрзэдж Нуухэ Аслъанчэрэые ыкъом Йоф дэзышлагъэхэр, нахь макІэ тэхху зэпыйт. Адыгейим иныбжыкІэхэм альхъяным фэгъэхыгъэу ашІэрэр зэрэмацІэр къыдэслыгээ мы статьяр къэзгъэхъязырыгъ.

Бэрзэдж Нухъэ Аслынчөрөв ыкъор 1925-рэ ильэсүм Красногвардейскэ районымкэ куаджэу Бжъэдигуухьаблэ къышыхъугь. Адыгэхэр, урымхэр, урысхэр, ермэлхэр, нэмьыкц цыиф лъэпкъхэм къахэкыгъэхэр зэгурьохэу аш непи Ѣзызэдэпсэүх.

зыфагъээзгээ юфым тызэрэггууң, тыздагъякыгъэ колективым ыпашхъэ ит пшъэрыйхэм язэшшохын зэкэ ткуачэ зерхтылын фаер къитиогъагь.

1962-рэ ильэсүм Тульскэ гъомылэпхъэш комбинатым технолог шхъяаэу сагъякыгъагь, 1963-рэ ильэсүм мы предприя-

Нухъэ ильэс 17 нахь ымын ныбжьеу фронтым үххэгьагь. Янэжъ къыдэкүатээ, «Си Нухъэ псаоу Тхъэм къысфи-хыхъышт» зэриогьагъэр ашыгу къэкыжь зыхъукіе, нэпсхэр къышуаклоштыгь. Тэри аш изытет къыдгурьоштыгь. Ажэ къыдэмыйкыщтыгъеми, зэкіе нэнэжъхэр якъорыльфхэр къа-гъэзжыным щигугыщтыгъэх.

тием идирукторэу саъзэнэфагь, КПСС-м ихэку комитет кадрэхэмкээ ирезерв партийнэ-хызызмэт активынрэ сахагъэхъэгьагь. 1983-рэ ильэсүм нэс — Н. А. Бэрзэджыр генеральнэ консулэу Карловы Вары агъэклофэ — Мыекъопэ, Красногвардейскэ районхэм, къалэу Мыекъуапэ сащылэжьагь, КПСС-м и Красногвардейскэ райком иятлонэ

Нухъэ офицер хъульга, орденхэмрэ медальхэмрэ ыбгъезу хэлхэу 1946-рэ ильээсүм хэкум къыгъээжьыг, Адыгэ къэлэгъэдже институтын тарихлэжь сэнхъятыр щызэригъэгъотыг. Адэмьеэр Фэдэрэ ягурыт еджа-пэхэм къэлэгъаджэу, завучеу, директорэу ашыллэжьаг. Нэужым Краснодар дэт мэкьюмэш академиер къуухыг.

Ильэс 14-м къыклоц Адыгейми, нэмыкы чыпэхэмий Иэнэтээ зэфшэхъяфхэр ашызесхъягэх: Краснодар крайсовпрофым сунгасекретарыг, Адыгэ Республикин илкыклоу Краснодар краинийн бардаачилсанын талбарын эрэ секретарэу, а район шыныгээсэхэд иисполном итхаматэу, КПСС-м и Мыекъопэ къэлэ комитет иятлонэрэ секретарэу сунгасекретарыг.

Адыгейм щыпсэурэ цыф льепкыбэм яшэн-хэбзэ-зэхэтыкэхэр зэришлэр ыүжкэ ащ кышхъапэжыгъ. Тэ, Нухъэ Ioф дээзышлагъэхэм, урсыбзэ дэгүү ащ зэрэултын тыришыхъатыгъ ыкыи щысэтехыпIеу тилагъ. НыбжыкIэгъум ар зышлэштыгъэхэм кызыэралотэжы-ликом ишкыбу Краснодар краим, Краснодар краимр Адыгэ Республика-мэр сирялтыклоу Тыркуем сацьыагъ. Ioф зэрэдэшлагъэм, щыненгъэм щыслэгъульгэхэм сакыпкырыкызыэ, Бэрзэдж Нухъэ пэшэнгъэ зэрээрихъагъэм ыкыи ар зыфэдэгъэ цыфым сакытегущыIе сшоигъу.

шлющь, вхолм къызаралгъэлкъэ
рэмкэ, Нухъэ зэккэулпягъэу, лэпкэ-лъпкэу, цыф гохъэу щы-
тыгъ, сэмэркъэур иккэсагъ, ги-
тарэм дэгъоу къыригъяштыгъ,
спортым пышэгъагъ, цыфхэм
псынкэу агурыштыгъ. Адэмье-
хэм къызэралотжырэмкэ, кэ-
лэеэгъаджэу аш тоф ышэ зэхъум
турникым псынкэу зышигъэчэ-
рэгъущтыгъ, нахъыхъхэм шхъэ-
клафэ афырилагъ. Ныбжъэу, щы-
лэнгъэ опытэу силем сакы-
пкъырыкызэ, пещэ дэгъу аш
хэкъын зэрильэккыштыр а лъэ-
хъаным къызэрэлтэгъогъагъэр
къасломэ хэукунонгъэ хүштэл.
Хэгъэгу зэошхом зэшигъэкъогъэ
народнэ хызметыр зыпкэ игъэ-
цожкыгъэнымкэ, хэхъонгъэ
егъешыгъэнымкэ аш фэдэ
цыфхэр хэкум лъешэу ишы-
кэгъагъэх.

Ильэс 27-рэ ыныбжьэу Бэрзэдж Нухьэ Адыгэ хэку исполнкомым народнэ гээсэнэгъэмкэ иотдел ипащэу, нэүжүм хэку исполнкомым итхъаматэ игуадзэу, партием и Адыгэ хэку комитет исекретарэу агъэнэфагь. 1960-рэ ильэсэйм ильэс 35-рэ ыныбжь Бэрзэдж Нухьэ КПСС-м и Адыгэ хэку комитет ираШэрэ секретарэу хадзыгь. Хэгъэгум ипэцэ ныбжькэхэу аш фэдэ 1энэт 1ешхохэр зыыгыгъяхэм а лъэхъаным ар зэу ашыцыгь. КПСС-м и Адыгэ хэку комитет ибюруу аш пэцэнэгъя зыдызэрихъяштыгъэм зэкэхэкүм иструктурэхэм, хэбзэухъумэкю культихүрэи ахэм зерахэтэу, отчет кыифашынштыгь.

водым планхэр фэгъэцакэштыгъэл, мылькумкэ чыгыгэ зэжүү итыгь, ишагуу шоонгыгь. Аш ипащэу сыйзагъэнафэм сыгу клоудыгъягь, салэ бэ зэрильтыр зэу кызыгурьыогъягь. Ау склыачэ зэрэштытуу зэрэсхүүлгэгъэм ишшуацэкэ ятлонэрэ ильэсэйм кыштэгъяжьаа заводым планхэр ыгъэцакэу ыублагь. Партием и Красногвардейскэ райком иятлонэрэ секретарэу сыхадзыгь. Сыхадзынным ыпекиэ Бэрзэдж Нухьэ кыздэгүүшүүээзэ, «ушэтынхэр зэпыгчышшүүгь» кысыилогъягь. Зыдэлжьещхэр аш кыыхихы зыхыукэ, тоф гээнэфагьэм ахэр зэрхүүлгэшхэр ыпэрапшүэу эзригьашшэштыгь. А лъэхъаным пэцэ ныбжькыкэшшитыгбэма аш фэлэ уулъэ-

шынгыл б.

Сэри, силэгъухэй зэо ужым хэгъэгум иапшъэрэ еджэпэлэ зэфшэхъафхэр апэу къэзыухыгъэхэри йоф тшэнэу 1960 — 1962-рэ ильэсхэм Адыгейм къэдгъэзжыгъагь. Бэрзэдж Нухъэ нэбгырэ зырызэу зыкъытгынгаки къылддэгүшгэлэгъагь, тыгытгылхэр арашылгэштгэгъэх. Йофшалгэлэм Ѣыльыкотэнхэмкэлэ мэхъанэшго зэратыщтыгъэр йофым зэрэфытегъэпсыхъагьэр, ащ шуагьэу колективым уасэу къыфишырэр, зыщыпсэугъэ, зыщалгугъэ къуаджэм, районым къащаираулэхэрэр ары. Аш

ре- фэдэ eklopIakIэм сыдигъуи шуя-
ек- гъэ къытыщтыгъ.

Н. А. Бэрзэджым лъэныкъо
пстэури зэпищэчыэ юф зэри-
шлээштэйгээр зы щысэ горэмкээ-
джы къэзгэльягьо сшлонгы.
Красногвардейскэ райисполко-
мым итхъаматэу сыщтызэ,
автотранспорт предприятием
иавтобус горэ аварием хафи,
итхъамыклагьом нэбгырэ 13 хэ-
кодэгяагь. Медицинэ юфышлэм

кодэгэвэг. Медицинэ тофыншем автобусын иводитель гъомууд темыхээс ипсауныгээ изытнет үүпльтэгүйгээгээ. Аш фэдээ тхья-мынлагоо кызыыхъукэ, районным ипащэ агъэпшынэу хэбзагьэ. Партием икрайком ибуюро мы юфыгьом щыхэппльэгьа-гъэх. Унашью аштагъэм ипроекткэ сэ партием сыхагъэкын, юфшалпээм сиуягъэкын, аперэ секретарым (Іенатлэм бэрэ зэрэгүүмтэгъэм епхыгьэу) партий-нэ пшъэдэкыжь рагъэхын фэягь. КПСС-м икрайком ибуюро мы юфыгьор щызэхах зэхжум Бэрзэдж Нухээ сиофшлакэ осэдэгүү кыырити, пшъэдэкыжьэу сагъэхыштим кыышагъэклэнэу яльэулагь. Бюром хэтхэми ашкыыдьрагъэштэгъагь.

А лъэхъаныр зыфэдагъэр зымышлэхэрэм а хүгъе-шлагъэм зи гъешлэгъон хамыльзэгъон альэксыщт. Ау юфыр зытетын гъэр нэмыкш шылыкь. Н. А. Бэрзэджир партием иунашъо ри-утыжыгъэу, ащ иустав ыукуяа-гъэу алтытэн альэксыщтгъагъэ. Арэущтэу ар зыкызекуягъэр Адыгейим ишыкшлэгъэ кадрэхэр къэгъэнэжкыгъэнхэм нахыябэрэмкшлэгъэу къысщэхъу. Ау Бэрзэдж Нухъэ лыгъешхэ зэрэхэлтыгъэри, акылышилоу зэрэшчыгъэри а щысэм дэгъоу къеушыхъаты.

Н. А. Бэрэджым цыфыгъэшхо зэрэхэлтыгъэр, цыфхэмренэу зэрафэгумэкыщтыгъэр къэзигъельэгъорэ нэмык хүгъэшлагъэ горэми нэүласэ шьүфэсши сшоингъу.

Партии икъэлэ комитет сы-
щылажъээз, зы мафэ горэм
лоф сиэу Бэрзэдж Нуҳэ ика-
бинет сиханэу хъугъагъэ. Зы-
ныбжь хэкотэгъэ бзыльфыгъэу
ащ ыдэжь къэкъуагъэр шъуз-
бэу, ыкъо закъо Красноярскэ
краим пшыныжь щырагъэхъэу
къыччекъыгь. Н. А. Бэрзэджыр
СССР-м и Апшъэрэ Совет иде-
путатэу зэрэцчытм ельтыгъэу
ыкъо фагъэгъунымкэ е пшальэр
нахь макъэ къыфашэу пшы-
ныжьыр нахь благъэу — Хъы-
дыхъ щырагъэхъынымкэ Іэпчи-
Іэгъу къыфэхъунэу шъузабэр
къыкъэлъэущтгъ. Кабинетын
съкъыкъыжынэу сывежъэм Бэр-
зэдж Нуҳэ ыдагъэп, сихват
фэдизрэ шъузабэм илофыгъохэм
язэшшохын ар пыльтыгь. Партием
и Красноярскэ крайком иапэрэ
секретари, КПСС-м и ЦК-и,
генпрокурорми ар зэрафытеуа-
гъэр, зэрялъэгъуяэр, а бзыль-
фыгъэм шъабэу зэрэдэгүшчил-
гъэр стхъакъумитлукэ зэхэс-
хыгь. Шъузабэм ильэу къызэрэ-
фагъэцэклагъэр ыуужкэ зэхэс-
хыжыгъагъ.

Ашт икабинет сесыфэ бэмэс
саягушысагь. Цыфыр зыфы-
щылэр нэмыххэм іэпүлэгъу афэ-
хууным пай. Шу зыфэшлагъэм
нахы нахь мымаклэу уиштуагъэ
зэрябъэкыгъэм пае угушложъеу,
узфэрэзжэйэу загъорэ къыхэ-

кы. Цыф пстэүми, анахъэу па-

щэхэм, аш фэдэшэн ахэлтын фаеусэльтийтэ. «Цыфирэзгыгээннырээр илофшлак!» зыфиорэадыгэ гүщүйэжкым мэхъянэу клоцлыыр джащыгъум икьюу къызгурьоо. Гэагь.

Я 60 — 80-рэйлъэсхэм кадрэхэм ягъехъазырынкэ Н. А. Бэрзэджым Йофышхээзэришлагъэм джигуугъу къесашьшшоойгу. А лъэхъаным мэкъумэщими, промышленностми, пасэльэшынми нахыябэрэмкэ пэцэнтигъязызыхъаагъэхэр ежь илэгүхуухээ Хэгъэгү зэошхом хэлжъяагъэхэр ары. Цыифхэм ахэм осэшхорэ цыхъэ инре

шхэр цыхвэйндрэ афашыцтыгъ. Ахэм маклэп пээж, специалист ныбжыкцэү нахыжхээм акырыплыхэу, яолпыт рыгуузэхэу ахетыгъэр. Пэцэнтигъэ зезихъащт кадрэхэм ягъэхъазырынкэ Бэрзэдж Нуухэ амал зэфэшхъафхэр ыгъэфдэцштыгъэх. А льэхъаным районхэм яхызмэтшлэпэ анахь пэрытхэм семинархэмрэ зэу-кцэхэмрэ бэрэ ацызэхашцштыгъэх. Ныбжыкцэхэмкэ ахэм яшыгъэшхо къаклощтыгъ. Йофеү зыфэгъэзагъэм хэшлэкцэү фыриялэм зэрэхахьоцштыгъэм даклоу лэжъаклохэм йоф зэррадашцштшыкцэми нахь фэнэуасэ хъу-

штыгъэх. Пащэхэм афэгъэхыгъэу башэ къэсэлощтын, ау ахэм ялофшlakлэ бэ зэрельтыгъэр хэтки нафэба.

А лъэхъянь Адыгейим имекъу-мэш зыфедагъэр шьушэным пае Красногвардейскэ районыр тштэн. Райониллыымз: Красногвардейскэ, Джэджэ, Кощхэблэ, Шэуджэн районхэм амалэу ялехэр зэфдэклэу щытыгъях ытэкли, непи ахэр арымж имен проковловством газа.

мэкъумэш производствэм лъапсэу илагъэхэр. Хъатикьое консервыш заводыма дэгъаш зав-

сервыш заводымрэ дэгъэш заводымрэ анэмүкырэ фонд шхъяаэхэр: былым пашъэхэр зыщагъэпщэрыштыгъэ базэр, комбикормыш заводыр, чэтэхъо фабрикэр, къохъо комплексыр, пынджшалыэхэр загъэпсыгъагъэр, орыжъылъэу щытыгъэ чыгу гектар 1000-р загъэгъушыгъагъэр я 70-рэ ильэсхэр ары. Хэкум инэмүкэ районхэми джащ ехызырэу юфхэр аащытыгъ. Хызымтшшэлэ пстэуми мэкьюмэц техникэу ящыглагъэм фэдиз ялагь. Асфальт гьогу километришье пчагъэхэр, лъэмыйджхэр, гурыт еджэплишл пчагъэхэр, культурэмкэ унэхэр, социальнэ мэхъянэ зинэ нэмүкэл псэуальэхэр а ильэсхэм агъэпсыгъагъэх.

Гайснхэм ялофхэр 399339-
пыфэрэр анахъэу къызыщы-
лъагъоштыгъэр чыгу гектари
100-м продукциеу къырахы-
жыштыгъэр ары. Мы лъены-
къомкэ Адыгейр Краснодар
краим — мэкку-мэшымкэ хэ-
гъэгум пэрыйнгъэр щызыбы-

пъыгъэм ыуж тэклю дэд къызэ-
ринэштыгъэр. Мыш дэжьым къэ-
лөгъэн фае мэкью-мэшым хэ-
хъоныгъэ ышынымкэ Красно-
дар краим анах амалышүхэр
а лъехъяном зэриагъэр.

Ашкіә зиңшұағы қақтощылғында КПСС-м и Адыға хәку комитет иапәрә секретарь кадрәхәм яғъэхъазырын мәхъянәшшо зәрәритыштығын ары. Фәгъяктоңынғыз яләу тичыпІәпүхәр квотәкіә краим иапшыэрә еджалпІәхәм ачылахъәштүгіз. Гъэсэнғызәмкіә тихәку пәрыйнғыз азығынғыз.

Адыгейре сыдигъу агарр шъольнырэу щытыгъ. Районхэм нахыбэрэмкіе ялагъэр перерабатывающэ промышленностыр ары. Промышленность шъхьаэр зыдэштыгъэр Мыекъуапэ, псэопльяпхъэхэм ягъехъазырын фэгъэзгъэгъэ промышленностыр — Мыекъопэ районыр ары. Я 60-рэ ильэсхэм апэкіе заводэу «Дубительмэр» пхъентлэклихэр къэзышыщтыгъэ предприятие цыклоу «Дружбэмэр» ары. Шылд шылд скор

ары нылэп щыгагъэхэр. Я 60 — 80-рэ ильэсхэм предприятиешкоу объединениеу «Дружбэр» Мыекүапэ къыдэтджагь. Аш пхъэнтлэкүхэр, мебелыр, паркетыр, нэмэйкіл пкыыгъохэр къыдигъэкыщтыгъэх. Аш къышашырэ стенкэр псынкэу зэбгырыкыщтыгъ, хэгъэгум ичыилэ пстэуми ашыгсэухэрэм ар зерагъэгъоты ашлонгыуагь. Мы предприятием продукцие дэгүү къызэрэдигъэкыщтыгъэр къыуегъашлэ зэфэсхэр зыщи-зэхашэрэ Кремлевскэ Дворе-цыр Москва щагъэпсы зэхъум объединениеу «Дружбэм» къы-щашыгъэ паркетыр зерагъэ-федэгъагьэм. Типхъэнтлэкүхэр зыщэфырэ лэкылб къэралыгъо-хэм Англиер зэу ашыщыгъ. Ан-глием ипачыхъэ идворец ти-предприятие къышыдаагъэкыгъэ пхъэнтлэкүхэр чигэтигъэх.

Объединение «Дружбэм» квартал 38-кэ деревообрабатывающее промышленностью апэрэ чынпэр щыныгыть. Аш игенеральнэ директорэу Остапенко Николай Иван ыкъом Социалистическэ йофшлакэм и

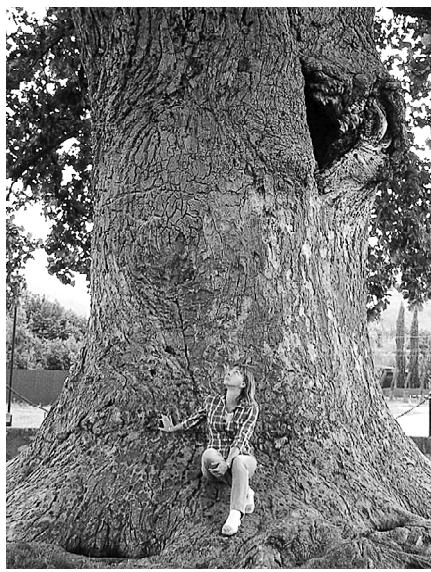
ЛЭШІГҮХЭР КЫЗЭПИЧЫГЬ

Ижырэ лэхъанхэм къащегъягъеу шапсыгъ-хэм тхъальэу ашын зыхъукэ Шэхэп дэт тюль-пан чыгышиом ычэгь щызэрэугъоиштыгъе. Ар тарихым исаугъэтэу залытэр бэшлагъэ.

Тызхэт ильэсийм чыгыгым ыныбжье ильэс 250-рэ хүргээ шенэгъэлэхъем агъеунэфь. Аужирэ ильэс 20-м кыклоц чыгдахэр зэрагъэлэгъунэу Псышопэ районим зыгъэпсэ-факлохэр бэу къаклохе хүргээ. Москва ыкчи Шъачэ испециалистхэм «лириодендрон тюль-паноностный» зыфиорэ чыгь лэпкыр кызэтегъэнэгъеним фэш! Йофшэн зэфэшхъафхэр раѓэжъагъэх.

Цыфхэм агъэлэпээр чыгышиоху Шэхэп дэтим метрэ 35-рэ ильэгагъ. Урысиецкэ чыгыгым исаугъэтэу алтытэхъэрэ, Шъачэ итарихъ-культуре клен иреестрэ ахетхагь. Аужирэ лэшэгъум кыклоц чыгыгым щэуцгъо шыблэр къеуга. 1939-рэ ильэсийм чыгь шыхапэр зэрэштийтэу пчыким пихыгъагь, чыгыгир стыгъагъе. 1948-рэ ильэсийм чыгыгыкыр ильэгагъе ызынхъком нэсэу зэгоутыгъагь. Аш фэдиз тыркю Чыгдахэ зэрэтельтийр специалистхэм кызыз-шагъэр ильэсихикэ узеклэ-бэжьмэ ары. Шэхэпэ цыклик

имээ хызмет иофшишэхэм 1974-рэ ильэсийм чыгыгыкыр ичыпээ заулэ каласкээ зэхапхэгъагь, нэужим гъучи шхэхъхэр тыралхъэгъагъэх. Специалистэу кырагтэблэгъагъэхэм чыгыгым ыклоц зэрэнэкыр ыкчи клоодын зэрильэкыщтыр къалогъагь. Ученэхэм чыгыгым

рашылпэн фэе йофхъабзэхэр зэкэ агъецкэгъагъэх, гуанэу фэхъугъэхэмрэ улаагъеу ательхэмрэ аукъэбзэгъагъэх, агъеха-зыргъэ мастикэ чыгыгым икбы-зэтгэгъэнкэ эшишагъэ къэ-клощтымкэ чыгыгым ыклоц чыпэ нэклэу фэхъугъэхэр аушъэгъагъэх. Джаш фэдэ биоло-гическэ йээзьур ары чыгыгыр къэгъэнэн зыльэкыгъэр.

Непэ кызынэсигъэми чыгыгым ыпкэ щыш чыпэхэр хэ-клоодыкыях. Специалистхэм про-граммэ хэхыгъеу зэхагъеуца-гъэр чыгышиом изытет кыз-эрэшмыкэштым фэгъэхыгь. Чыгдахэм икбызэтгээнэн къэ-лэ экологическэ советим, Псы-шопэ район администрации ипащхэр ыкчи Московскэ гупчэу «Здоровый лес» зыфиор-рэхэлажъэх. Ахэм чыпэхэр лъэпкымкэ чыгыгым мэхъанэу иэр къагуриозэ, цыфхэр къаугуохи зэр-иээштхэ шыкээр къафа-лотагь, рашылпэштхэр ара-луагь, ежхэм яшшошыхэ-ри зэрагъешлагъэх.

Къалэу Шъачэ иобщественэ экологическэ совет итхаматэу Александр Зю-зиним кызэриулагъэмкэ, алэрэ йофшэнхэм ашычных чыгыгым иккутэмэ гүгъэхэр паукынхэр. Аужирэ ильэсхэм чыгь шыхапэм инэу зиушомбгүй, ар чыгыгыкымкэ хыльтэ хүргээ. Үпкыи зэрагъэптийнэу си-стемэу «Кобра» зыфиорэр агъэфедэшт, аш ишшагъэхээ чыгдахэ джыри ильэсий-бэр щитын ыльэкыщты.

«Здоровый лес» иборудо-ваниякэхэр агъэфедэхээ шэ-нэгъэлэхъэр чыгыгым ыклоц «иплыгъагъэх», ыпээгъу зи-щыкэгъэ чыпэхэр къихагъэ-шых. Бжыхэм, йофшэнхэм ап-гуагъэхашт мылькар зэрагъэ-тотшумэ, ахэр лъагъэхэштхэ. Джыри чыгыгым ыкликэ өл-зэштхэх, чыпээ хэшхуулыгъэхэр хаупкыштхэх, чыг кышхэр зэхээзмыгъэзышт арматурэ кырашлэкыщты.

Лириодендроныр мы ильэсийм лъэпкэ зэнэхэкью «Россий-ское дерево года» зыфиорэм хэлэжэшт, аш ишшагъэхээ чыгдахэ джыри ильэсий-бэр щитын ыльэкыщты.

Инагъэкэ ыкчи ыныбжыкэ затеклокэ, къэкорэ ильэсийм «Европейское дерево года» зыфиорэ цэ гъешлагъэр зэ-нэхэхэйкэум кышихын ыльэ-кыщты, аш къикырэ зэрэчы-шхъашьо аш фэдэ чыг зэр-тэмытийр ары. Чыгдахэр нэ-мыкэ пстэумэ атеклон зэрильэ-кыщтыр къээзушхъятахэрэм ашыщ джырэ лэхъаным зэр-гэнэхэхэйхэрэм ар аш зе-ритыр. Чыгэу къихахыштим зымахээ фэзитыгъэхэм япро-цент 68-м Чыгдахэр нахь кы-хагъэшты.

НЫБЭ Анзор.

Пышсэхэр

Нэйпсыем ыIэхэр шIоIэбэлъабэх

Хъульфыгъэ горэм инэй-псыягъэ пүнэгъухэми, ыахыл-хэми, ныбджэгъухэми ашэ-щтгъэ ыкчи аш «Тхъацэктэ» еджэштгъяа.

Зы мафэ горэм къужь ышхи шлонгью ыгы кызэкын, со-мипши ыши, къэлэ бэдзэрым къягъэ. Аш къужь зэфэшхъа-фэу щашэштгъяа бэ. Ахэм ку-жыгыпс ишшоу аклэтым щэфа-клюм ыгупс кырагтэчъагь.

— Уикъужь сид фэдиза-епуулэрэр? — пхъэтэпмэйх ышырэм фэдэу, ау зыбузэ-хъээ ар щаклом өупчыгь.

— Сомэ щэкэ, — къыты-жыгь адрам джэуап.

«Лъэпталомэ сшэрэп, седаом-э уасэм кышигъэктэна, шу-лия?» — тхъацэм гукээ зэри-лохы, щаклом зыфтгъэзагь:

— Нахь пытуу кысапшэ-мэ сщэфыщт, армырмэ нэмыкэ горэм сищыщэфшт, — бэ-дээзэрым ежь нэмыкэ щэфакто-темтэжжым фэдэу кырагтэ.

— Кло! Тэу кыюзотын бгъо-тынки мэхъу, — мыгумэхъэу адрам кыриложыгь.

Хъульфыгъэр нэмыкэ горэ-хэми ауухагь, ахэми ашэрэ

къужъхэр дэхагъэх, зэрэшш-хэми щеч хэлтэгъэп, ау шло-лъэплагъэх: сомэ щэкэ — сомэ тлокэ аосагь. Сыхват фэдизэ бэдзэрым тетыгъэу, зыгорэм сомипшикэ къужъхэр ышшу ыльэгъуугь, ау ахэр шоцыкых-хэти, иахьшэ ыгы къэлтэгъу-жыгь.

— Арэп, сиыбджэгъу, ыпкэ си-митэу къужь зыщыгъоты-щтыр пшээрэба? — зыщэрэм еупчыгь.

— Сэшээ, — къыриложыгь адрам. — Къушхъэм агбынэ-жыгъэхэу псеуплэхэр щилэх, ахэм ящагухэм адэт чыгхэм аптыр мэкоды. Уклюмэ, узы-фаем фэдиз къэпшэшт. Уимы-зэкъоным пае, зыгорэ зыда-пшэмэ нахьшы.

Нэйпсыежыр гушом рихы-жыгь. Күшхъэфэчэхэй горэ илти, аш эзкэе унэм дэзыу ригтогтагъэхэр зэкингъуаи, къытритпхыхъагъэх. Зыми дэ-гощэнэу фаепти, шьэфэу, ари-мыгъашэу къушхъэм къягъэ. Алэрэ псеуплэу зыдэхагъэм ишагхэм чыгэу адэтэ апы-

тыр шомакэу, нахь лъагэу къу-шхъэм дэклюя. Лыкылатэмэ, клюэ, псеуплэ горэм зидэхъэм, зылтыхъурэ шыпкээр щиг-тоигь. Щагумэ адэт чыгмэ пхэ-шхъэ-мыхъхэу аптыр, къут-тамэхэр къыракыкэхыщтым фэдэу, апизэу зельэгъум, къэ-гушуагь.

— Сихын ыкчи сщэн! Сщэн ыкчи сихын!

— Орэд ышы-гъэу къылозэ, дзыуиплэу къу-шагь.

«Нэйпсыем ылэ шIоIэбэлъабэ» алоба?

Пшыгъэ. Хъальгыу цэкэ гү-гээ ыыгыгъэти, къужь дишхи, псы тыришхъажыгъэ. Сыхватыкэ горэм зигэлэсэфигь. Гъо-гум къытхэхажын ыгы хэлтээ, күшхъэфачьэм дэзыхэр къин-мыгъуаекэ къытыригъэфагъэх, пытэу къытырипхыхъагъэх. Сы-дэу щитми, ерэгтэ дэдэу, зэ-рыкээр гъогури тэрэзэу ымы-льэгъоу, къэлжызэ, ежь фэ-дэу, псеуплэм угъоякло къакло хуульфыгъэ къылукагь.

— Олахъэ, уихыльэ ин дэ-дэм, сикъош, дзыуитлур къэгъан. Къушхъэтуакэм удэфэнкэ шынагъо. Джыри укъакломэ на-хьшыу, — къыриуагь.

Тхъацэм, зэхимыхыгъэм фэ-дэу зиудэгү, джэуап римыты-жэу, ыпэ ригъэхъуг. Къушхъэ цакэм реклокырэ гъогу лъэгэ-псыгъом кызэсийм, күшхъэ-фэчээ ушагъээм зэрэдитемы-фэштэйр къыгурлыгъагь, ау нэй-псыягъэр къитехъагь. Еплы-хымэ тлокэ куум ышхъэ ыгъэ-уназу, къушхъэ цакэм хотэу реклокырэ, ошэ-дэмышшэу, зы-горэ къеункыгъэм фэдэу, кү-шхъэфачьэм тель хъильэр къеукъоши, хуульфыгъэр ефэ-хыгъ. Ио-ольяозэ, жыям зэтхъо-ни, ыбытыни химыгъуатэу, къу-шхъэ тлокэ куум дафи, мы-жъошо цакэм тифи, ыукугъ. Икъужь-мылэрысэхэри, күшхъэ-фачьэри кэлжыклохыгъэх.

Джары сомэ щэкым шхъа-сыгэ Тхъацэм кыщышыгъэрэ.

Зэшыпхъуипл

Дунаим зэшыпхъуипл тет: Кымафэр, Гъатхэр, Гъэмафэр ыкчи Бжыхъэр.

Зэшыпхъуим анахыжъыр Кымафэр ары. Аш чыгур фы-жыбзээ, бзыуцыфим фэдэу, шъабэу къеши. Ау ябгэ, ишэн-кэ пхъашэ: чыфхэр щымыщы-нэхэх, хъакухэр амьгэпльхэх, машом зырамыгъэу зишэкэ мэгубжы, къельы, щыргъукихъом чыгхэр зэгургэчъы.

Гъатхэр зэшыпхъуим ана-хыжъык. Ренэу чэф, гушуబзыу ыкчи дахэ. Псыхомэ яшкушку

макьи, псы ткёпсмэ яжъгуу мэкэ чани, бзыумэ къаюре орэдхэмэти гуапэу ядэу. Къэ-

гээгэе зэмшьогъухэмрэ уц къэ-шхъо къэкыгъакэхэмрэ ишшу-аше къягъэктэракэ. Губжыгъэу зыими ыльэгъуугьэп. Игуапэу чыфхэр егъеччэфх.

Гъэмафэр лэжэеклоху, йофир шу ельэгъу: хатэми, гъошуми, губгъоми ашыольгъагь. Мэкъу тохом эмэ, лэжэигъээр лузыхъырэ комбайнерхэмэ, чыгур зыжъорэ трактористхэмэ, псы-хъом щесирэ къэлэцьыкхъоми

ар ягъус. Ишшош уцышуу дэ-хэ дэдэу къезгээ: зигъо ху-гъэ пхъэшхъэ-мыхъхъэхэмрэ, хэтэрикэ зэфэшхъафхэмрэ хэ-хъхъагъэх.

Итэгъэ пэло цыкык-коцышхъе зэхблагъэхэм къа-гъэдахэ.

Зэкэ зэшыпхъуим анах-байр Бжыхъэр ары. Аш икон лэжэигъэкэ ушьагъэ: коци, хэ-тэрикчи, пкыышхъэ-мыхъхъи, шоуугы, щуугы, гъэгъуугы — зэкэ гъэм аугбоижъыгъэр иль. Бжыхъэм ишшуашхэр плъ-жыхы, гъоожыхы, дышшээпс егъэ-шуагъэхэм фэдэх. Аш лэшэе иклас зигъэлэркээнэ, чыфхэр ыгъэгушыоныр, ау етланэ «гы-нэм» ретлупшиш, псынжым зэкэ хельэшхъажы — ду-

наир гомылоу, теплъаджэу къе-шы. Етланэ, чым агуунэ зы-щыгъэбзэльхъжыкэ, ичыпэ псын-кэ дэдэу Кымафэм еубыты, аш ыуух Гъатхэр къэкло, етланэ Гъэмафэм ичэзуу къэсэ. Джаущтэу зэуж итхэу зэшы-пхъуиплэу къеклокы.

Ахэм кэлэ щырыш я.

Кымафэм ыкъохэм ацэхэр: тигъэгъэз (декабрь), щилэ (январь), мэзай (февраль). Ахэр янэ фэдэхэу лыгъу-лыстых, ябгэх. Ежхэмэ джэдэгү фаб-бэхэмкэ зауцхъэ, чыфхэмэ зарагъэфапэ.

Гъатхэр иехэр: гъэтхапэ (март), мэлжылфэгъу (апрель), жъононгъуак (май) — Тыгъэм щэгушуукыхы, Къыблэм быбы-

гэ къолэбзэуухэм къарагъэ-гъээжжы, чыгхэр къагъэтэ-мых, къэгъагъэхэр кызэу-гъэых.

Гъэмафэм иклалхэр: мэкъу-огъу (июнь), бэдээгэгэ (июль), шышхъээ (август). Ахэр лэ-жъаклох, къым цыфхэмрэ псе-ушхъэхэмрэ ашхыщтыр къа-гъэхэй.

Бжыхъэм иехэр: йоныгъу (сентябрь), чээпьюогъу (ок-тябрь), шэклогъу (ноябрь). Мы-хэм лэжэигъээр аугъоижъы

ТЕАТРЭР

ПШЫСЭР ЩЫІЭНЫГЪЭМ ЩЫЩ

Адыгэ Республикаем инароднэ артистэу, тхаклоу Сихуу Станислав ыгъеуцугъэ къэгъельэгъоныр пшысэу щыгми, щыіэныгъэм къыхэхыгъэу плъигэ хъущт. Артистхэм ярольхэр дэйбуу къызешарапхыгъэу шуагъэу къытырэр тинерылъегъу. Кіләцыклюхэу япльхэрэм пшысэр хъугъэшагъехэм гукэ арапхы.

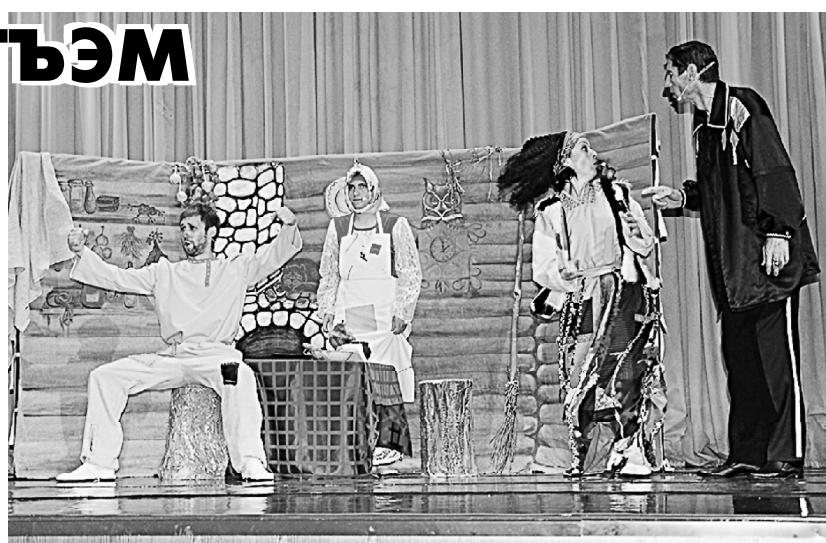
Иван батырэу щыіэныгъэм зыкыщыгъельягъо шоигъу, цыфхэм шу афишэн имурадэу хэгъегум ишьольырхэр къеклюхэу. Пшьешэе дахэм зылокіем, къызыщытхуягъэу клалэр фежъагъ, ар пшъашъэм ыгу рихыгъэп. Жыапхъемкэ батырим ышъхэу, ыгъеунэзагъ...

Шумре емрэ кіләцыклюхэу къагурыоным фэшл артистхэм ярольхэм псэ къапаагъеклерэе

Республикэм инысхээпэ театрэу «Дышъэ къошынэм» пшысэм техыгъэу къэгъельэгъон гъашгъонхэр кіләцыклюхэм апае зэхещэх. Кащей фэгъэхыгъэ къашыгъор тыгъусэ Къэралыгъо филармонием щыклюагъ.

къодыеп. Зэрэфэпагъехэм, зеклюкэ-шыклюу къахафэрэм мэхъянэ яоти. Пшъешэе дахэу Василис ылэхэр зэтэрилхагъехэм зэрэшысгъэх, Иван кілапсэр къызэртитэжкыгъэр — ахэр кіләцыклюхэм зэрагъапшэ, аххэта гүсэ зыфхэхъутхэр?

Иван тыфэрэз. Ролэу къышырэм имэхъанэ къызэеуухы. Ышхэе унэзагъэу зэрэшыс шыклюу огъешагъо, лыуу зыгъэссырыэп. «Къеблагъ» къыралыгъэлыши, ар гүхэл фэхъугъ. Кащей ащ еб-

гъапшэмэ, шуашагъэм пэчыжь. Нэгъучыцэ ныюм изеклюакхэри гуриошошухэх.

Пшысэм кілуххуу фэхъурэм угэгъуазэ. Шур эм текло, гүфбэнэгъэ зэфээшигъэхэм янаасып зэдагъоты. Артистхэу Юрий Григоренкэм, Къапа Сайдэ, Сусана Касян, Сергей Вегериным ордхэри къаулаагъах,

едзыгъохэр гуриошошоу къашыгъэх. Гушынэхэр дэгъоу зэхэхых. «Дышъэ къошынэм» идиректорэу Джолэкъо Ларисэ, художественэ пащэу Нэгъой Азэмат, артистхэм зэрэхагъэунфыкыгъэу, ильэсэкие юшшэгъумуу зипчагъэкэ 5-м эмыххуухэр ары. Сатырхэм азыагуу 1,5-рэ дэлээу, шрифтыр 12-м наах цыкунэу щытэп.

Сурэтхэм артыхэр: артистхэм едзыгъохэр къашых.

КІЛӘЦҮКІУ ФУТБОЛЫМРЭ ПШНЫГЪЭМРЭ

ТЫЖЫНЫР ГҮНАПКЪЭП

Адыгэ Республикаем футболымкэ икіләцыклюу-ныбжыкэ еджаплэ икомандэ Дунэе фестивалэу «Локобол-2017-РЖД-м» ятлонэрэ чыпилэр къыщыдыхыгъ. Тренерхэу Александр Вольвачэр ыкы Еутых Русланэр агъесэрэ кілэхэр дышъэм медальхэм апэчыжъагъэхэп.

Урысыем и Кыблэ шъольыр, Темир Кавказым якіләцыклюхэм футболымкэ якіеух зэнэкъокуу «Локоболым» ипашэхэм апэрэу Мьеекъуапэ щызэхашагъ. Аухырэ ильэхсэм Адыгэ Республикаем спорт посөоль дэгъуухэр зэрэшагъэпсигъэхэм ишуагъекэ хэгъэгү, дунэе зэлуклэгъуухэр тикъалэ игъеклотыгъэу щекх.

— Футбол ешланлэхэм япчаягъе хэпшыклюу къыхэхъуагъ, — къелуатэ тренерэу Еутых Руслан. — Кіләцыклюхэр дгээсэнхэм фэшл амалышуухэр тиэх. Гурыт еджаплэхэм якілэеагъаджэхэм, ны-тыхэм юф адэтшэнымкэ Республикаем физкультурамкэ ыкы спортымкэ и Комитет, футболымкэ тиеджаплэ ипашхэр іэпилэгъу къытфэхъуух.

Къалмыкым, Къэрэшэе-Щэрдэсым, Къэбэртэе-Бэлькъарым,

Дагъыстан, Чечэным, Темир Осетием — Аланием, Адыгейм икіләцыклюхэр футболь зэдешшагъэх. Апэрэ чыпилэр Дагъыстан щыщхэм къыдахыгъ. Адыгейм икомандэу тыжын медальхэр къызыфагъэшшошагъэм щешагъэхэр: Сидоренко Максим, Лыпшээ Ислам, Акілгы Амир, Пивуш Иван, Болэкъо Ислам, Покрепа Кирилл, Карпов Иван, Шэуджэн Джанболэт, Балы Да-вид, Хъапыштэ Иланд, Ехъулэ Эдуард, Чыназыр Тахыр, Попов Артем, Прыгунов Артем, Джэбраилэ Бислан.

Зэнэкъокуум анах дэгъоу щешагъэхэр зэхэшаклюхэм къыхагъэшгъях, нэээпэль шуухафтынхэр афашигъэх. Дагъыстан икомандэ икъелэпчээлтэу А. Тагибовыр, Къэрэшэе-Щэрдэсым иешланлоу Ш. Кубанэр къыхахы-

гъэх. Адыгейм щыщ кілэхэр Ехъулэ Эдуардрэ Лыпэшшэо Исламарэ гупчэм ыкы ыпеклюу щешагъэх. Нэбгыритуми шуухафтынхэр къаратыжыгъэх.

Республикэм физкультурамкэ ыкы спортымкэ и Комитет итхаматэу Дэгүжье Мурат, Адыгейм футбольымкэ икіләцыклюу-ныбжыклюу еджаплэ ипашэу Хабэхэе Рустем, нэмийхэри тиешланлоххуу тыжын медальхэр къыдээшигъэхэм, тренерхэм афэгушуагъэх.

Ильээс 10 зыныбжь кілэхэр футбольшом гукы, псэкли хэхъанжэмкэ амалышуухэр ялэх. Кынгурээ, зэклэри спортым цэргио щыхууцхэп. Инженерхэр, псэольшэхэр, шэныгъэлэхъяар, тхаклохэр, нэмийхэри къахакынхэр тагъэгүүж. Республикаем, хэгъэгүм ишыкэгъэ цыфхэм ясатырэ пытэу зэрэхууцхэхэм тицыхэе тель. Мьеекъопэ «Зэкъошыгъэм», фэшхъяаф футболь командэ цэргиохэм ашшэштхэри спорт еджаплэм къычэлэхъяштых. Гүгъэ зилем имурад къыдэхъущт.

Адыгэ Республикаем ифутбол командау «Локобол-2017-РЖД-м» ятлонэрэ чыпилэр къыщыдыхыгъ.

ФУТБОЛ

Шъачэ нахъ зэлъаш

Конфедерациехэм я Кубок футболымкэ къыдэхыгъэнэм фэгъэхыгъэ зэнэкъохур Урысыем щэко. Москва, Санкт-Петербург, Казань, Шъачэ ешлэгъухэр ашыззэхашэх.

Шъачэ истадионеу «Фыщтыр» идэхагъэки, ешланлээм идэгъуу тээки къахаэшы. Адыгэхэм ятарихъ чыгуу футбольымкэ дунэе зэлуклэгъухэр зэрэхызэхашхэрэм осэ ин фэтэшы. Олимпиадэ джэгунхэр 2014-рэ илъесим Шъачэ зэрэшыклюу-гъэхэр къыдэлтыгъэхээ, къаалэр наах цэргио зэрэхууцхээ, къыхэтэгъэшы.

Урысыем ихэшыпкыгъэ командэ сыйд фэдэ чыпилэ зэнэкъохум къыщыдыхыштми, зэлуклэгъухэр тарихым хэклю-кілэштхэп. Кубокым фэбэнэрэ командэхэм япэшлорыгъэш зэлуклэгъухэр мэкьюогъум и 24-м аухыштых. Аш ыуж къэнейфэштых финалныкъом хэхъаштхэр.

Нэклубгъор
зыгъэхызарыгъэр
ЕМТЫЛП Нурбий.

Зэхэзыщагъэр
ыкы къыдээз-
гъэкырэр:

Адыгэ Республикэм лъэпкэ Иофхэмкэ, Иэкыб къэралхэм ашы псэурэ тильзэгъэхъэм адьырэз эзпхынгъэхэмкэ ыкы къэбар жыгъэу ималхэмкэ и Комитет Адрессыр: ур. Крестянскэр, 236

Редакциер
зыдэшиэр:
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
Редакцием авторхэм
къаилхырэр А4-кіэ
заджхэрэ тхъапэхэу
зипчагъэкэ 5-м
емыххуухэр ары. Сатырхэм азыагуу 1,5-рэ дэлээу, шрифтыр 12-м наах цыкунэу щытэп.
Мы шапхъэхэм адимыштэрэ тхыгъэхэр
редакцием
зэкгээжохых.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхыты-
гъэр:
Урысые Федерацием
хэутын Иофхэмкэ, телерадиокъэтын-
хэмкэ ыкы зэлъы-
Иэсикэ амалхэмкэ
и Министерствэ
и Темир-Кавказ
Чыпилэ гъэйоры-
шапл, зэрэушыха-
тыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр
ООО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Зэкимкы
пчагъэр
4023
Индексхэр
52161
52162
Зак. 1881

Хэутынм узьчи-
кэлхэнэу щыт уахтэр
Сыхытэр
18.00
Зыщыхаутыгъэх
уахтэр
Сыхытэр
18.00

Редактор
шъхыаэр
Дэрбэ Т. И.

Редактор шъхыаэм
игуадзэр
Мэшлэкъо С. А.

Пшъэдэжыкъ
зыхыырэ секретарыр
Гъогъо
З. Х.